

La literatura francesa ha interessat sempre el públic català

per Ricard Ripoll

Com és evident, la literatura francesa ha interessat sempre el públic català i, any rere any, apareixen traduccions de tots els gèneres literaris del francès, tot i que ens podria sobtar la poca presència, en els darrers anys, de versions poètiques. És evident que les polítiques comercials de les editorials no ajuden a conèixer noves propostes, si no és a partir de l'obcecació del traductor que, cada cop, es veu més limitada per la necessitat de vendre i d'oferir uns productes a l'abast de la majoria.

Així és difícil poder seguir les tendències de la poesia actual en l'àmbit francòfon: Nicole Brossard, Yves Bonnefoy, Hélène Dorion són alguns dels noms que han pogut fer-se un petit lloc en català o, entre els més clàssics, Baudelaire, Ducasse o Apollinaire amb versions recents. Però no sabem res d'autors tan importants com ara Henri Michaux, Francis Ponge, Raymond Queneau —o com explicar que l'obra completa de Rimbaud encara no hagi interessat a ningú?—, per no parlar de Jacques Dupin, Jacques Réda, Guy Gofette o Jean-Michel Maulpoix? La dificultat és un fre d'importància a l'hora de la tria, per part de les editorials i per part dels traductors.

Car també passa el mateix pel que fa a la novel·la. El públic català pot llegir en traducció les obres dels autors més «populars», més «realistes», com les dels existencialistes, les novel·les històriques, les d'aventures familiars; o ficcions que han esdevingut fenòmens de moda, com una certa novel·la de la francofonia, autors mediàtics o, fins i tot, novel·les escrites per dones que, també, a França, ja fa un temps, van despertar un gran interès. Per dir-ho d'alguna manera: és més fàcil trobar autors com ara Sartre, Camus, Simenon, Balzac o Tahar Ben Jelloun que no pas obres de Louis Aragon, de Boris Vian, de Nathalie Sarraute o de René Depestre.

Tampoc no és tan evident, tot i que sembli estrany, poder llegir obres considerades universals: no tenim a l'abast l'obra completa de Rabelais, ni totes les novel·les de Zola (caldría poder llegir *Una pàgina d'amor* en català), i els *Assaigs* de Montaigne que no han estat traduïts fins fa ben poc. Però el pensament és encara tot un altre problema.

Per tornar a la ficció, una bona part de la literatura més significativa de la segona meitat del segle XX es troba totalment desatesa, amb el que això suposa de «desfasament» amb la reflexió entorn del fet literari. Vull parlar, per exemple, dels textos dels adeptes del Nouveau Roman o de *Tel Quel*, o fins i tot de l'OULIPO. És cert que Robbe-Grillet, Marguerite Duras o el Nobel Claude Simon han pogut, en algun moment, tenir defensors en el nostre país. Però encara falten molts llibres importants. I no parlem dels textos de l'escriptura textual que, per la dificultat de les propostes, fa

difícil que algú, sense el suport editorial, pugui voler esmerçar anys en la traducció. Per dir un títol imprescindible: *Paradis* de Philippe Sollers, que seria com traduir el *Finnegans Wake* de Joyce. Dels representants de l'OULIPO, cal esmentar Perec, que aquí té una certa tirada pels jocs verbals posats de moda pel benvolgut Màrius Serra, tot i que en els darrers anys només s'han traduïts *Les coses* (1988) i *La vida, manual d'ús* (1998). Qui gosarà mai traduir *La disparition* en català? Seria una gosadia per part del traductor i per part de l'editor (però en espanyol s'ha fet, i de manera molt intel·ligent).

El que és evident, és que el mercat editorial francès pot absorbir tota mena de propostes, fins i tot les més agosarades, i aquestes propostes arriben de vegades a marcar, a la llarga, un camí que, quan apareixen aquí, ja està tirant cap a altres indrets. Les novel·les conegudes a França com a «autoficcions» van interessar, a partir dels anys seixanta, a un públic cada cop més nombrós fins que el fenomen es va convertir en moda, cap als anys vuitanta, entorn de noms com ara Sollers i, més tard, Houellebecq, Christine Angot, o d'altres dones amb veus potents com ara Catherine Millet. Entre nosaltres *La vida sexual de Catherine M.* (2001) no ha creat cap nou gènere, i les barrabassades d'una Virginie Despentes no han quallat (alguns n'estaran contents). L'únic que ha creat una certa polèmica ha estat Houellebecq, potser més pel que en diuen que pels seus textos. I és curiós que encara no s'hagi traduït el seu millor llibre, el primer, *Extension du domaine de la lutte*, molt superior a tota la resta.

Així doncs, la literatura francesa es mou entre una imatge de clàssic universal poc a l'abast —Villon, Rabelais, Sade, Rimbaud, Artaud, Ponge, Aragon...— o només amb textos emblemàtics: dos de Stendhal, dos de Flaubert, alguns de Balzac, els més famosos de Zola... I amb la imatge d'uns autors mediatitzats, però amb una obra d'una qualitat menor.